

Fiche: Mededeling Europees Instituut voor Technologie

Titel: Verordening voor oprichting van een Europees Instituut voor Technologie

<i>Datum Raadsdocument:</i>	18 oktober 2006
<i>Nr Raadsdocument:</i>	XXX
<i>Nr. Commissiedocument:</i>	COM(2006) 604 definitief
<i>Eerstverantwoordelijk ministerie:</i>	OCW en EZ

Behandelingstraject in Brussel:

Het voorzitterschap van de EU heeft besloten de besluitvorming omtrent het Europees Instituut voor Technologie (EIT) te laten plaatsvinden in de Concurrentievermogen Raad. Echter de Onderwijs, Jeugd en Cultuur Raad is nauw betrokken vanwege de onderwijscomponent in het voorstel. De voorbereidende werkzaamheden voor de Raad vinden plaats in een ad hoc werkgroep. Er bestaat nog geen duidelijkheid over de wijze waarop het Duitse voorzitterschap begin 2007 de besluitvorming ter hand zal nemen. De Tweede Kamer zal via geannoteerde agenda's worden geïnformeerd over de formele agendering bij de Concurrentievermogen Raad.

Achtergrond, korte inhoud en doelstelling van het voorstel:

Het voorstel van de Europese Commissie voor de Verordening voor oprichting van een Europees Instituut voor Technologie gebaseerd op de uitgebreide voorafgaande consultatie en de impact assessment. Na deze consultatie en assessment zijn twee mededelingen gepubliceerd ter toetsing van de ideeën van de Europese Commissie; één op 22 februari 2006 (*Het ontwikkelen van een nieuw kennis vlaggenschip: het Europese Instituut voor Technologie*, zie BNC fiche van 27 februari 2006) en de tweede op 8 juni 2006 (*Verdere maatregelen voor de oprichting van een Europees Technologie-Instituut*, zie BNC fiche van 8 juni 2006).

Doel

Doel van het voorstel tot oprichting van een EIT is de synergie tussen de terreinen onderwijs, onderzoek en innovatie te verbeteren, met als doel de versterking van de Europese innovatie- en concurrentiekracht. Het EIT moet worden gezien als één van de elementen van een allesomvattende strategie om groei en werkgelegenheid door middel van kennis en innovatie te bevorderen. Het EIT dient een concreet teken te worden van het engagement van de EU en een symbool te worden van de geïntegreerde Europese Ruimte voor innovatie, onderzoek en onderwijs. Het is de bedoeling dat het EIT, doordat het nieuwe vormen van samenwerking bevordert tussen het soort partnerorganisaties dat bij de kennisdriehoek betrokken is een referentiemodel wordt voor innovatiemanagement en de modernisering van instellingen voor hoger onderwijs en onderzoek in de EU.

Vormgeving EIT

Het EIT wordt gebaseerd op een nieuw, innovatief, tweelagig bestuursmodel, dat bottom-up-autonomie en -flexibiliteit bij de te leveren prestaties combineert met een top-down-benadering in de vorm van strategische richtsnoeren, coördinatie, bevordering van overleg, en verspreiding van resultaten en "good practice". De werkzaamheden van het EIT vinden plaats in *kennis- en innovatiegemeenschappen* (KIG's). Deze KIG's, die op netwerken van bestaande excellente instellingen gebaseerd zijn (en daarmee verspreid zijn over Europa), worden opgezet als geïntegreerde publiek-private partnerschappen of joint ventures (van wat voor precieze rechtsvorm dan ook) tussen de private sector, de wereld van het onderzoek, en topteams van onderzoekscentra en universiteiten.

De personele, financiële en fysieke middelen worden gebundeld om de productie, verspreiding en toepassing van nieuwe kennisproducten te bevorderen.

Een *raad van bestuur*, bestaande uit 19 vooraanstaande leden met aantoonbare ervaring in het bedrijfsleven en de wereld van het onderzoek en het onderwijs, wordt verantwoordelijk voor de strategische beslissingen van het EIT. Deze raad van bestuur zal ondersteund worden door een uitvoerend comité, bestaande uit een maximale staf van 60 personen. De betrekkingen tussen de organen van het EIT en de KIG's worden op juridische overeenkomsten gebaseerd, die de rechten en plichten van de KIG's vastleggen, voor voldoende onderlinge afstemming zorgen en het monitoring- en evaluatiemechanisme voor de werkzaamheden en geleverde resultaten van de KIG's beschrijven.

Bestaande initiatieven en toegevoegde waarde van EIT

De Commissie is van mening dat met de oprichting van het EIT in tegenstelling tot voorgaande EU-initiatieven een volledige aanpak levert voor alle drie componenten van de kennisdriehoek dat ze helemaal op elkaar aansluiten en elkaar wederzijds schragen. De bestaande initiatieven zijn:

- Het (zevende) kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (KP7) met de Europese Onderzoeksraad (ERC) voor grensverleggend onderzoek;
- De zogenaamde Topnetwerken (NoE);
- De Europese technologieplatforms (ETP);
- De Gezamenlijke Technologie-initiatieven (JTI);
- Het programma voor concurrentievermogen en innovatie (CIP);
- Het integrale programma voor een leven lang leren (LLL);

Om de innovatie-achterstand op de belangrijkste concurrenten in te halen, moet volgens de Commissie op inter- en transdisciplinaire basis steun worden verleend aan naar topprestaties strevende, strategische partnerschappen tussen de bij de drie delen van de kennisdriehoek betrokken actoren.

Graden en diploma's

De Commissie hecht sterk aan het uitdragen van het belang van het EIT middels graden en diploma's. Huidig voorstel stelt dat diploma's afgegeven door de (universiteiten die deel uit maken van) KIG's "EIT diploma's zullen zijn". Bovendien wordt in het voorstel gemeld dat het EIT zijn partnerorganisaties (die deel zijn van de KIG's) zal aanmoedigen om diploma's en/of "joint degrees" af te geven; de lidstaten worden tevens aangemoedigd om EIT diploma's en graden te erkennen.

Intellectuele Eigendomsrechten

Het EIT formuleert beginselen en richtsnoeren voor het beheer van het intellectuele eigendom en maakt die bekend. De partnerorganisaties tonen in hun aanvraag om een KIG te worden aan dat zij overeenkomstig de genoemde beginselen en richtsnoeren onderling overeenstemming hebben bereikt over de volgende punten:

- eigendom, beheer en bescherming van de resultaten en andere uitkomsten van onderzoeks- en ontwikkelingswerk;
- toegangsrechten tot dergelijke resultaten en uitkomsten alsook tot achtergrondkennis;
- verdeling van kosten en baten, met medeweging van de bijdragen van de verschillende partnerorganisaties;
- specifieke regelingen, bonussen of financiële prikkels die de verdere ontwikkeling en toepassing van de resultaten en andere uitkomsten van onderzoeks- en ontwikkelingswerk, met inbegrip van spin-offs door toepassing van de resultaten, bevorderen.

Evaluatie van het EIT

De Commissie publiceert binnen vijf jaar na goedkeuring van deze verordening en

daarna elke vier jaar een evaluatie van het EIT. In deze onafhankelijke en extern uit te voeren evaluatie wordt onderzocht in hoeverre het EIT aan zijn taakstelling voldoet.

Rechtsbasis van het voorstel:

Artikel 157, lid 3 EG Verdrag.

Besluitvormingsprocedure en rol Europees Parlement:

Gekwalificeerde meerderheid, medebeslissing.

Instelling nieuw Comitologie-comité: n.v.t.

Subsidiariteit en proportionaliteit:

Subsidiariteit: Twijfelachtig. Aanvullend optreden van de Europese Unie om focus en massa te stimuleren op het gebied van onderwijs, onderzoek en innovatie, kan het concurrentievermogen van de Europese kenniseconomie in mondiaal perspectief verhogen. Een EIT kan andere communautaire en nationale maatregelen om netwerkvorming tussen excellente onderwijs- en onderzoeksinstellingen en het bedrijfsleven te stimuleren aanvullen.

Echter, het voorstel roept nog steeds vragen op over de verenigbaarheid van de verlening van graden en diploma's door het EIT met betrekking tot de bevoegdheden van de EU op onderwijsterrein.

Bovendien is het voorstel niet duidelijk genoeg waar een EIT andere communautaire maatregelen aanvult, dit is met name het geval ten aanzien van bestaande publiek-private netwerkinitiatieven.

Proportionaliteit: Twijfelachtig. Het is onmogelijk om op basis van het voorstel van de Commissie te oordelen of de doelstelling van het EIT een budget van 2,37 miljard euro vereist. Daarom is het moeilijk om een duidelijk proportionaliteitsoordeel uit te spreken. Met name is onduidelijk hoe de financiële stromen tussen Centraal Bestuur en KIG's zullen lopen en wat de verhouding is tussen de middelen waarover EIT zelf kan beschikken ter verdeling over de deelnemende instellingen en de middelen die de instellingen zelf moeten verwerven middels de verschillende communautaire programma's.

Consequenties voor de EU-begroting:

Volgens de Commissie is de begroting voor EIT voor 2007 tot 2013 naar schatting 2,37 miljard euro.

Als financiering draagt de CIE de volgende bronnen aan:

- a) Marge categorie 1A van de Financiële Perspectieven: 308,7 miljoen euro. Dit is het enige bedrag dat in het financieel statement van het voorstel wordt opgenomen als 'dekking' vanuit de EU-begroting.
- b) Gemeenschapsgeld uit bestaande EU programma's (KP7, LLL, CIP, Structuurfondsen): 1,53 miljard euro, volgens de gebruikelijke procedures van deze programma's. Dit betekent dat deze middelen niet gegarandeerd zijn.
- c) Vrijwillige bijdragen van lidstaten, investeringen door industrie, leningen van de EIB, giften, inkomsten uit intellectueel eigendomsrechten (zonder dat een uitsplitsing naar deze categorieën is gegeven): 526,9 miljoen euro. Dit bedrag wordt niet verder onderbouwd.

Financiële, personele en administratieve consequenties voor de rijksoverheid, decentrale overheden en/of bedrijfsleven en burger:

Wat de financiële consequenties van een EIT voor bijvoorbeeld de kennisinstellingen en de bedrijven zullen zijn, is nog moeilijk in te schatten. Van beide wordt bij deelname aan een KIG ook een eigen financiële bijdrage verwacht, echter deelname aan een KIG is op vrijwillige basis. Eventueel benodigde middelen vanuit de nationale begroting zullen indien er meer bekend is worden gevonden

middels indiening van een dekkingsvoorstel door beleidsrelevante departementen conform de regels van de budgetdiscipline.

Ten aanzien van de personele consequenties van het voorstel kan worden gesteld dat de Commissie haar oorspronkelijke standpunt over de juridische overdracht van onderdelen van bedrijven en kennisinstellingen die willen deelnemen aan het EIT heeft afgezwakt. De kennisgemeenschappen krijgen meer vrijheid om zelf invulling te geven aan de operationele structuur.

Vervolgtraject financiële afspraken: zie 10a

Consequenties voor nationale en decentrale regelgeving/beleid, (informatie over het inschakelen van nationale agentschappen / zelfstandige bestuursorganen e.d., implementatie en uitvoering, notificatie en handhaving en/of sanctionering):

Voor zover nu valt te beoordelen, kan het voorstel consequenties hebben voor het Nederlands onderwijs- en onderzoeksbeleid, met name ten aanzien van het beleid aangaande de erkenning van academische graden. Hoewel het er naar uitziet dat het EIT niet zelf graden en diploma's zal kunnen verstrekken, wordt wel aangestuurd op het afgeven van 'joint degrees' door de deelnemende instellingen aan KIG's. Een 'joint degree' is een graad die een instelling verleent, samen met één of meer instellingen in binnen- of buitenland, nadat de student een studieprogramma heeft doorlopen waardoor de samenwerkende instellingen verantwoordelijk zijn. Onder de huidige wet (WHW) bestaat deze mogelijkheid niet. Het wetsvoorstel voor de nieuwe Wet voor Hoger Onderwijs en Onderzoek (WHOO) voorziet hier wel in. Dit wetsvoorstel is aangeboden aan de Tweede Kamer, maar nog niet behandeld.

Voorgestelde implementatietermijn (bij richtlijnen) dan wel voorgestelde datum inwerkingtreding (bij verordeningen en beschikkingen) met commentaar t.a.v. haalbaarheid:

De Europese Commissie stuurt erop aan dat het EIT in januari 2009 operationeel is. De eerste twee KIG's zouden in 2010 van start kunnen gaan en in 2013 moet dat aantal zijn gegroeid tot zes. Nederland zet in op een goede en grondige behandeling van deze Verordening van de Commissie, in plaats van op een snelle inwerkingtreding van het EIT.

Consequenties voor ontwikkelingslanden: geen.

Nederlandse belangen en eerste algemene standpuntbepaling:

Het voornemen van de Commissie om te komen tot een oprichting van een *European Institute of Technology* (EIT), ter bevordering van de kennisdriehoek onderwijs, onderzoek en innovatie, kan het concurrentievermogen van de Europese kenniseconomie in mondiaal perspectief verhogen en daarmee bijdragen aan de verwezenlijking van de Lissabonstrategie. Gezien de bestaande Europese "kennisparadox", de in internationaal opzicht relatief gebrekkige vertaling van kennis naar innovaties, is er ook aanleiding om te streven naar effectievere manieren van kennisoverdracht tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven. Tijdens de informele Europese Raad op 20 oktober is het voorstel van de Commissie door de regeringsleiders verwelkomd. Echter Nederland heeft nog een voorwaarde en een aantal kritische kanttekeningen bij het voorliggende voorstel. Het gaat om het budget en de financiering van het budget, de vormgeving en bureaucratie, de graden en diploma verlening, de afstemming met andere Europese initiatieven zoals de Gezamenlijke Technologie-initiatieven en de rechtsbasis.

Algemeen Nederlands standpunt ten aanzien van financiering/ begroting

Het is nog niet mogelijk in te schatten hoe realistisch de begroting is en of het budget van 2,37 miljard euro ook daadwerkelijk vereist is voor een EIT. Aangezien een voldoende onderbouwing voor de hoogte van de genoemde bedragen nog ontbreekt, zal Nederland de Commissie vragen om

verduidelijking. Nederland heeft altijd op het standpunt gestaan dat een solide budgettaire onderbouwing een voorwaarde is voor de oprichting van het EIT. Hieraan wordt in dit voorstel nog niet tegemoet gekomen.

Nederlands standpunt per voorgestelde financieringsbronnen

- a) Voor zover het de EU-begroting betreft, dienen voor de nieuwe FP-periode (Financiële Perspectieven) de afgesproken plafonds te worden gerespecteerd. Voor wat betreft het EIT is categorie 1A de relevante FP-categorie. In het huidige voorstel is een bedrag van 308,7 miljoen 'gedekt' uit de marge onder categorie 1 A. Deze marge is eigenlijk bedoeld voor onvoorziene uitgaven in de periode 2007-2013. Nederland is van mening dat de oprichting van een EIT niet ten koste mag gaan van de inhoud van huidige EU onderwijs-, onderzoek- en innovatieprogramma's (Leven Lang Leren voor Onderwijs, Zevende Kaderprogramma, waaronder eveneens de Europese Onderzoeksraad (ERC), het Kaderprogramma voor Concurrentievermogen en Innovatie (CIP) en de Structuurfondsen (SF)), zoals die zijn voorgesteld voor de periode 2007 – 2013. Volgens Nederland is het niet de bedoeling dat voor financiering van een EIT vooruitgelopen wordt op eventuele additionele middelen uit de begrotingsherziening 2008/2009.
- b) Meer dan de helft van het totale budget, namelijk €1,5 miljard, moet door de KIC's worden verworven uit de bestaande Europese programma's zoals KP7, LLL, CIP en Structuurfondsen. In deze programma's is inhoudelijk en budgettair nog geen rekening gehouden met de oprichting van een EIT. Deze middelen kunnen nog niet worden vastgelegd omdat de aard en regelgeving van deze programma's niet voorzien in het vooraf oormerken van middelen voor het EIT. De Commissie suggereert dat aanpassingen van de genoemde programma's worden overwogen, als de praktijk zou uitwijzen dat uit deze bronnen te weinig middelen naar het EIT stromen. Nederland is van mening dat voorstellen van het EIT zullen moeten meedingen in concurrentie met voorstellen van andere projectindieners. Nederland is dus geen voorstander van het eventueel oormerken van middelen uit de bestaande programma's voor het EIT wanneer zou blijken dat de EIT-voorstellen onvoldoende voldoen aan het excellentie criterium (en dus het streefbedrag van 1,5 mld niet uit de programma's kan worden gehaald). Meer in algemene zin is het Nederlands standpunt voor wat betreft financiering van de EIT-voorstellen dat categorie 1a en de daaronder begrepen programma's hiervoor de relevante begrotingscategorie is, dat geen sprake dient te zijn van 'ongedekte checks' en dat de overeenkomen plafonds van de financiële perspectieven en de reeds overeengekomen enveloppes van de door de Commissie genoemde programma's gerespecteerd moeten worden.
- c) De lidstaten, bedrijven, EIB etc. zouden samen 527 miljoen moeten inbrengen. De Commissie hoopt dat de particuliere sector in de loop der jaren meer geld ter beschikking zal stellen. Nederland kan alleen instemmen met een EIT dat kan bogen op een stabiele financiële basis, incl. garanties voor private financiering. Financiering van het EIT analoog aan de financieringswijze van het Globaliseringsfonds (uit onderbesteding binnen de EU-begroting) is voor Nederland geen optie. Tot nu toe heeft het bedrijfsleven terughoudend gereageerd op de vraag naar financiering voor EIT. Nederland zal de Commissie vragen welke acties zij op het punt van vergroting van het commitment door de private sector zal ondernemen.

Vormgeving en bureaucratie

Het voorstel van de Commissie komt tegemoet aan de eis van veel lidstaten, waaronder Nederland, dat het EIT geen fysiek instituut moet zijn, maar een netwerkorganisatie. Verder lijkt het er op dat de Commissie met het voorstel voor een maximale staf van 60 personen zich houdt aan de wens van de meeste lidstaten dat het EIT geen zwaar bureaucratisch instituut moet worden. Dit geldt zowel voor de centrale organisatie als voor de KIC's, waarbij vooral ook de verhouding tussen het aantal

onderzoekers en ondersteunende staf van belang is. Het voorstel is volgens Nederland nog niet overtuigend ten aanzien van de beperking van de bureaucratie binnen de KIC's.

Graden en diploma's

Het Nederlandse uitgangspunt blijft dat de EIT een netwerkorganisatie is en daarom geen diploma's kan verlenen. Dat kunnen in Nederland alleen bekostigde en aangewezen onderwijsinstellingen, de Open Universiteit en de zogenaamde gradenverlenende rechtspersonen (uitsluitend voor postinitiële masteropleidingen) Het is positief dat de Commissie voorstelt om de onderwijsinstellingen binnen de KIG's graden en diploma's met een EIT-label te laten verlenen om de kwaliteit en het prestige te benadrukken. Echter, door het systeem van kwaliteitsborging in Nederland (accreditatie door de NVAO) kunnen de graden en diploma's die door de KIG's worden afgegeven geen EIT-graden/diploma's zijn, maar zijn het graden/diploma's van de instellingen met een EIT-label. Nederland kan zich voorstellen dat de Commissie lidstaten aangemoedigt om het toegevoegde label van de EIT op waarde in te schatten. Echter, het wettelijk erkennen van EIT diploma's is in het huidige Nederlandse juridische kader niet mogelijk. Op dit moment is er nog geen volledige duidelijkheid of de Commissie een communautaire gradenbevoegdheid nastreeft. Enerzijds spreekt het voorstel over "EIT diploma's", anderzijds staat in het voorstel vermeld dat het EIT zijn partnerorganisaties (die deel zijn van de KIG's) zal aanmoedigen om diploma's en/of "joint degrees" af te geven.

Afstemming met andere EU initiatieven

Zoals aangegeven onder punt 8a is met name een overlap mogelijk tussen de KIG's van het EIT en de Gezamenlijke Technologie-initiatieven (JTI's). Nederland vindt het nog te vroeg om uitspraken te doen over hoe de relatie EIT-JTI nader ingevuld moet worden. Voor Nederland is het echter essentieel dat de JTI's snel van start gaan na de lancering van het zevende Kader Programma (KP7). Nederland waarschuwt ervoor dat het geduld van de industrie nu lang genoeg op de proef is gesteld en het zaak is industrie gecommitteerd te houden. Daarom is Nederland van mening dat voor de eerste groep JTI's geen extra taakstellingen gesteld moeten worden, zoals gesuggereerd in de vorm van een onderwijstaakstelling. Nederland kan zich voorstellen dat een onderwijstaakstelling in eerste instantie voor promoverende studenten en onderzoekers op termijn facultatief mogelijk zouden kunnen zijn. Uitgangspunt daarbij is dat vanuit de strategische onderzoeksagenda van het betreffende JTI sprake moet zijn van toegevoegde waarde in termen van versterking van de concurrentiekracht dat het uitvoeringstechnisch goed uitvoerbaar moet zijn. Nederland wijst erop dat bij de JTI's het bottom-up aspect belangrijk is en pleit er daarom voor over dit punt ook consultatie te plegen met het bedrijfsleven.

Verder is Nederland van mening dat de Europese technologieplatforms (ETP's) betrokken moeten worden bij de keuze van de strategische agenda van het EIT. Deze ETP's zijn bottom-up tot stand gekomen platforms van partners uit het bedrijfsleven en de wereld van het onderzoek en stellen op informele wijze een strategische onderzoeksagenda op. Derhalve genieten deze onderzoeksagenda belangrijke steun bij de partners uit het bedrijfsleven en de wereld van het onderzoek. Het EIT zou hier zijn voordeel mee moeten doen.

Rechtsbasis

De keuze voor artikel 157 lid 3 EG sluit aan bij de doelstelling van het EIT, maar om de onderwijscomponent van het EIT duidelijk te verankeren heeft NL eraan een dubbele rechtsgrondslag te hanteren: art. 149 EG zou moeten worden toegevoegd. Belangrijk op te merken hierbij is dat artikel 149 EG geen mogelijkheid biedt voor een communautaire gradenverlenende bevoegdheid. Dit verbod mag niet worden omzeild door gebruik te maken van art. 157 lid 3 EG (zie ook zaak C-376/98, DUI/EP&Raad).

Hoewel er strikt genomen niet aan alle voorwaarden van een regelgevend agentschap is voldaan, en wellicht gesproken kan worden van een sui generis agentschap, is het absoluut noodzakelijk dat de 'vereisten' waaraan een regelgevend agentschap moet voldoen ook voor het EIT gelden. De procedurele waarborgen waarmee een regelgevend agentschap omgeven is, kunnen ook op het EIT worden toegepast. Immers ook voor dit 'agentschap' is het van belang de rechtspositie goed te regelen, te bepalen hoe de structuur en werking van het EIT is en hoe het politiek en juridisch toezicht geregeld is. Nederland zal er op toezien dat de waarborgen als geformuleerd in het ICER- advies [ICER rapport Regelgevende Europese agentschappen van 6 juli 2004, Den Haag] en in het advies van de Raad van State [Raad van State voorlichting inzake Europese regelgevende agentschappen, W.02.05 0492/II/A van 21 februari 2006] worden verwezenlijkt in de oprichtingsverordening.

